

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

KLOKKEREN CARSTEN PETERSEN OG PROVST H.F. PETERSEN

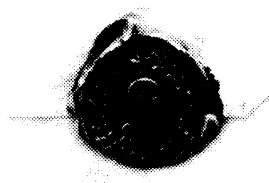

ved
Birthe Børgesen

KLOKKEREN CARSTEN PETERSEN
OG PROVST H.F. PETERSEN

KLOKKEREN CARSTEN PETERSEN OG PROVST H.F. PETERSEN

ved
Birthe Børgesen

Eget Forlag
Lyngby 1982

Tegningen paa Omslaget: Carsten Petersens Ejendom Dybensgade Nr. 5, København. Opført 1801. I Carsten Petersens Besiddelse fra 1802-21. Tegningen er udført paa Arkitekterne Tyge Holm og F. Gruts Tegnestue.

Laksegllet paa Titelbladet: Carsten Petersens Laksegl, findes paa hans Skrivelse til Admiralitets Collegiet. Se Søetaten, Generalkommissariatet. Indkomne Sager Nr. 71, 9/1 1811. Rigsarkivet.

Tryk: Polyteknisk Forlag/Aaby Tryk.

Ekspedition: Birthe Børgesen, Sundvej 4, 2 - 2900 Hellerup.

(I Tilfælde af Adresseforandring forsøg Postgirokontoret, Telefon 01 - 23 14 14 om Birthe Børgesen, Postgirokonto 1 25 40 30's ny Adresse.)

Tidligere udgivet:

H.F. Øllgaard: Provst Herman Frederik Petersen, hans Hustru Augusta Eleonora Grundtvig og deres Slægt. Lyngby 1974.

Birthe Børgesen: Grosserer Skjold C.G.E. Børgesen og Dr. phil. Frederik C.E. Børgesens Slægt. Lyngby 1977.

Birthe Børgesen: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, Lærer ved Søetatens Underofficersskole. Lyngby 1980.

Carsten Petersen

Carsten Petersen,

1766-1846.

1: CARSTEN PETERSENS GENERALIEBLAD.

CARSTEN PETER PETERSEN, f. 11/2? 1766 i København, dbt. (Skt. Nikolaj Kirke) 15/2 samme Aar, død 21/10 1846 i København, begr. (Holmens Kirke) 26/10 samme Aar.

Skolelærer, Klokker, Dannebrogsmænd.

Gift (se Gentofte Kirke) 24/8 1796 paa Lundegaard med Jomfru Dorothea Willing, f. 12/12 1770 i København, dbt. (Vor Frue Kirke) 16/12 samme Aar, død 25/8 1853 i København, begr. (se Holmens Kirke) 30/8 samme Aar. - Tienende hos Baron Knuth paa Lundegaard 1791. - Kammerjomfru hos Hofdame Frederikke Louise von Møsting 1794. - Lærerinde ved "Petersens Skole" indenfor Tidsrummet 1799 - ca. 1820. - Datter af Snedkermester Jacob Willing og Magdalene Hansdatter Møller.

Dimitteret fra Det Kongelige Skolelærerseminarium i Kiel ca. 1791. Hofmester hos Baron Frederik Knuth paa Lundegaard ca. 1791-96, Skolelærer og Kirkesanger paa Baroniet Løvenborg 1796-98, Overlærer ved flere af Søetatens Pige- og Drengeskoler 1798-1819, Bestyrer og Lærer ved egen Privatskole ("Petersens Skole") 1799 - ca. 1820, indenfor samme Tidsrum i Bestyrelsen for og Examinator i Regning ved De Massmannske Søndagsskoler og Klokker ved Trinitatis Kirke 1819-46.

Om ovenstaaende Oplysninger m.m. om Skolelærer og Klokker Carsten Petersen er der blandt andet fortalt og gjort Rede for i følgende Bøger: H.F. ØLLGAARD: PROVST HERMAN FREDERIK PETERSEN, HANS HUSTRU AUGUSTA ELEONORA GRUNDTVIG OG DERES SLÆGT. Lyngby 1974., BIRTHE BØRGESEN: CARSTEN PETERSEN, KLOKKER VED TRINITATIS KIRKE, LÆRER VED SØETATENS UNDEROFFICERSSKOLE. Lyngby 1980. og BIRTHE BØRGESEN: KLOKKEREN CARSTEN PETERSEN OG PROVST H.F. PETERSEN. Lyngby 1982.

2. ET EKSAMENSBEVIS TIL CARSTEN PETERSEN
FRA DET KONGELIGE SKOLELÆRERSEMINARIUM I KIEL.

Saa blev Kilden til Gymnastikinspektør, Oberstløjtnant H.P. Langkildes Omtale af Carsten Petersen endelig fundet! Efter en af Københavns Stadsarkiv i 1979 foretaget Nyordning af H.P. Langkildes Manuskripter er det nemlig muligt at finde frem til en langt nøjagtigere Henvisning, ogsaa af H.P. Langkilde selv, med Hensyn til Oplysningerne om Carsten Petersen.

Indtil nu har jeg maattet nøjes med at citere H.P. Langkildes Udtalelser om Carsten Petersen efter de Oplysninger, som findes i H.P. Langkildes Arkiv i Københavns Stadsarkiv. Se H.F. Øllgaards Bog: Provst Herman Frederik Petersen, ... p. 26, og Birthe Børgesens Bog: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, ... p. 12.

Den Skrivelse, H.P. Langkilde henviser til, er vel nærmest et Koncept til en allernaadigst Indstilling til Hans Majestæt Konge Frederik VI om at benaade Carsten Petersen med Dannebrogsmændenes Hæderstegn, som Carsten Petersen blev benaadet med 28/1 1812. Se Birthe Børgesens Bog: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, ... p. 37. Skrivelsen til Det Kongelige Admiralitets og Commissariats Collegium lyder:

"Til Det Kongl. Admiralitets og C.
Underdanigst Pro Memoria!

Iblandt Lærerne ved Nyeboders Dreng Skoler, har fortrinligen udmærket sig Hr. Carsten Petersen ved Søe Etatens Underofficiersskole. For omtrent 20 Aar siden blev han demitteret fra det Kongelige Skolelærerseminario i Kiel, med Caracteer fortrinlig duelig og efter Professor Müllers Anbefaling strax antaget til Ungdomslærer for en destingveret Families Børn, hvilken Tieneste han med særdeles Til-

Mindesmærgt Pro Memoria !

Konstant Laurson med Biskopst. Nijalaget, skole-
 stift, for tekniske individuelle sig. J. J. Carlsson O.
 terphen med sin skole med skoleofficeren John. For
 omkring 20 Aar, blev han Comitatens for det Kongelig-
 skoleinspektionsa. 1810, med Laurson forbrøderlig
 Dørlig og for 1 Aar Professor Millers Dørlig
 for alle Aar det Kongelig skole for nu Postens
 skole. Laurson, skoleinspektøren for den Kongelige skole
 for det Kongelige skole ~~for den Kongelige skole~~ for den
 Kongelige skole i Norrøjsen i Norge
 og efter 2 Aar skoleinspektøren for den Kongelige skole.
 Laurson for det Kongelig skole med sin skoleinspektøren John, og
 det Kongelige skole Laurson skoleinspektøren Laurson
 Laurson, Laurson skoleinspektøren og med skoleinspektøren Laurson
 Laurson i 1811 -

De Kongelige skole Laurson og Laurson skoleinspektøren Laurson
 Laurson for i 1811, Laurson for nu Laurson skoleinspektøren
 Laurson skoleinspektøren Laurson skoleinspektøren Laurson
 Laurson, og de Kongelige skoleinspektøren Laurson, at Laurson
 Laurson skoleinspektøren Laurson skoleinspektøren Laurson

Brudstykke af Skrivelsen fra "Commissionen
 for Nyeboders Dreng Skoler d: 3 Jann 1812".

fredshed beopagtede i 5 1/2 Aar, og hvorfra han blev anbefalet til Skolelærer i Nørrejernløse Sogn. Efter 2 Aars Forløb ansatte det høje Collegium ham til Lærer ved Søe Etatens Pigeskole, og kort derefter blev hans nærværende Embede ham overdraget, det han heldigen og med utrættelig Flid har forestaaet i 13 Aar * -

Disse sieldne Gaver og hans almindelig erkjendte Fortiener i Skolefaget, have efter vor Overbeviisning givet Petersen Adkomst til Hs. Majestæts Naade, og da Commissionens Bestræbelser, at faae ham forfremmet til et andet passende Embede, hidtil ej ere lykkedes, saa give vi os den Frihed herved underdanigst at anbefale ham til det høje Collegium, for ved Højstsammes allerunderdanigste Forestilling at vorde bragt Hs. Majestæt i Forslag til en særdeles Udmærkelse. Commissionen erkjender det for en behagelig Pligt, at kunne forskaffe denne værdige Lærer nogen Opmuntring i sit tunge Kald, og vi have med nærværende Forestillelse blot retfærdigen ydet hans Talenter og Adfærd den tilbørlige Roes. -

* har været Lærer i Christendom, Skrivning, Regning, Geographie, Natur og Verdenshistorie. -

Commissionen for Nyboders Dreng Skoler d: 3 Jann 1812"

Se Søetaten, Nyboders Kommandantskab. Indkomne Breve vedkommende Haandværkerstokkens Skoler, Søetatens Drengeskoler og Nyboders Skoler 1804-15. (1 B. 40 Fag 9) Rigsarkivet.

I Konceptet til Skrivelsen til Det Kgl. Admiralitets og Commissariats Collegium omtales Grevefamilien Frederik Knuth, hos hvem Carsten Petersen havde været ansat som Hofmester, bare som en distingveret Familie, og man udelader, at det var Baron Michael Herman Løvenskiold, der havde Kaldsretten til det Skolelærer- og Kirkesangerembede, Carsten Petersen havde haft i Nørre Jernløse. (Baronesse Løvenskiold var født Comtesse Knuth). - Ansaas det for mest taktfuldt ikke at nævne disse to Familiers Navne i Forbindelse med Carsten Petersen? Og videre omtales i Konceptet:

"Professor Heinrich Müller, 1759-1814, som var Theolog og i religiøs Henseende Stokrationallist. Han blev 1788 extraordinær theologisk Professor i Kiel og tillige Førstelærer ved Seminariet. ..."

Se C.F. Bricka: Dansk Biograf L., B. XI. Kjøbenhavn 1897.

Som tidligere omtalt i H.F. Øllgaards Bog: Provst Herman Frederik Petersen, ... p. 25 har Landesarchiv Schleswig-Holstein ikke Carsten Petersen paa deres Lister over Dimittender fra Kiels Seminarium i Tiden 1781-1823.

H. Friis-Petersen skriver 1954:

"Seminariet i Kiel blev oprettet 1781 nedlagt 1823. Det vides, at der ved Seminariet er blevet indskrevet 772 Elever, af hvilke 570 blev dimitteret med Lærereksamen. Desværre har det ikke været muligt at opspore, hvor Seminariets Arkiv opbevares, siden det i 1880 befandt sig i Segeberg. Jeg har saaledes ikke kunnet faa Adgang til en Afskrift af Seminariets Elevprotokoller, men ved andre foretagne Undersøgelser er det lykkedes mig at finde frem til 125 Dimittender. ..."

Se H. Friis-Petersen: Dimittender fra Danske og Holstenske Seminarier. Dimittender fra Kiels Seminarium VI, p. 1-16. Aarhus 1954. Nr. 99.337, Rigsarkivets Læsesal.

H. Friis-Petersen har heller ikke Carsten Petersen paa sin Liste over Dimittender fra Kiels Seminarium, og han har ham heller ikke under et andet passende Navn.

Navneskik med Hensyn til -sen Navne var meget ureglementeret i Carsten Petersens Tid. Ifølge Indskrivningen i Skt. Nikolaj Kirke i Københavns Daabsprotokol 15/2 1766 burde Carsten Petersen nok hedde Carsten Peter Carstensen, og de, der navngav ham, har maaske kun tænkt sig Carsten (Peters Søn) Petersen? Dette er maaske Aarsagen til, at Carsten Petersen aldrig benyttede Mellemlavnavnet Peter. Vi ved intet om, hvorledes Carsten Petersens oprindelige Døbeseddel har set ud, eller hvor længe den har været benyttet.

Spørgsmaalet om hvorvidt Carsten Petersen skulde have heddet Petersen eller Carstensen til Efternavn, anser jeg absolut ikke for skellig Grund til, at han maatte eliminere de tre første Kapitler af sit Liv. Det første Kapitel omfattede endda en Eksamen fra det første Skolelærerseminarium i Norden, Det Kgl. Skolelærerseminarium i Kiel. - De tre Kapitler se p. 20.

Min Morbror H.F. Øllgaard har fortalt, at han besøgte Carsten Petersens Grav paa Holmens Kirkegaard. Han har formodentlig afskrevet Navne og Aarstal fra Gravstenene? H.F. Øllgaard kommer i sit Manuskript til sin Bog: Provst Herman Frederik Petersen, ... ikke videre ind paa Carsten Petersens Fornavn eller Fornavne, han omtaler ham mest som "Oldefar Petersen". H.F. Øllgaard har samme Fødselsdato, 11/2, for Carsten Petersen, som Carsten Petersen altid selv opgiver. - Men da Fødselsdatoer ikke blev lovformeligt registrerede, ja slet ikke registrerede, i Carsten Petersens Tid, betyder de ikke saa meget. De kunde om ønskeligt let rykkes lidt frem i Tiden. - Derimod har H.F. Øllgaard Carsten Petersens korrekte Fødselsaar, 1766, i sit Manuskript, men hvorfra? med mindre fra Carsten Petersens Gravsten, for H.F. Øllgaard kendte intet til de tre første Kapitler af Carsten Petersens Liv. Se p. 32 og 34.

Carsten Petersen skriver paa sin selvskrevne Døbeseddel, at han er født 11/2 1767. Hvorledes kom Carsten Petersens korrekte Fødselsaar, det vil sige det i Daabsprotokollen angivne Daabsaar, 1766, egentlig til at staa paa hans Gravsten? Har Carsten Petersens Søn, Provst H.F. Petersen, maaske kikket lidt paa Kirkebogsindskrivningen af Faderens Daab? og bortset fra Oplysningerne om Data ladet Oplysningerne hvile?

Carsten Petersens Døbeseddel, se H.F. Øllgaard: Provst Herman Frederik Petersen, ... p. 23. Carsten Petersens Daab, se Birthe Børgesen: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, ... p. 7-8. Om "Navnet" se Albert Fabritius og Harald Hatt: Håndbog i Slægtsforskning, 3. Udg., J.H. Schultz Forlag 1973.

3. CARSTEN PETERSENS PRIVATSKOLE I DYBENSGADE, "PETERSENS SKOLE".

Som Indledning til Stoffet om Carsten Petersens Privatskole først et Par Ord om de pædagogiske Interesser, som begyndte at røre sig rundt omkring i Landene i Carsten Petersens Barn-
doms- og Ungdomsaar.

"... Greve Ludvig Reventlow til Brahe-Trolleborg, 1751-1801, blev tidligt grebet af Medlidenhed med Bøndernes Uvidenhed. Han ønskede derfor at give Bøndernes Børn paa sin egen Herregaard Mulighed for at faa en bedre Undervisning. - Snart skulde Ludvig Reventlows Skolereglementer komme til at danne Mønster for alle nyoprettede Folkeskoler i Danmark.

Ludvig Reventlow kendte personlig mange fremragende Pædagoger. Mest lærte han dog af den tyske Adelsmand Godsejer Friederich Eberhard von Rochow, der paa sit Gods ved Potsdam oprettede ypperlige Folkeskoler. F.E. von Rochow forbedrede Undervisningen, optog Forstandsøvelse og Hovedregning blandt Skolefagene, indrettede Klasseinddeling og sørgede for rummelige, lyse og luftige Skoleværelser. F.E. von Rochow udarbejdede ogsaa Lærebøger, bl.a. den i sin Tid i utallige Skoler indførte "Kinderfreund", (Børneven).

Til at gennemføre de nye Undervisningsidéer ansatte Greve Ludvig Reventlow straks de tre første fra Kiels Seminarium dimitterede Skolelærere. Det krævedes, at alle Elever, som vilde blive Gaardmænd efter 1788, maatte kunne læse enhver trykt dansk Bog og tydelig Skrift, selv skrive en god Haand og regne de fire Species og Reguladetri. Det indskærpedes Læreren at bestræbe sig for et højt og tydeligt Foredrag. Hovedvægten skulde efter F.E. von Rochows System lægges paa Opfattelsen, og al aandløs Udenadslæren var forbudt. ..."

Se L. Bobé: Efterladte Papirer fra den Reventlowske Familie-
kreds 1770-1827, Bd. II, p. IX - XII. Kjøbenhavn 1896.

Det er tydeligt at se, hvorledes Begreberne i de lige omtal-
te Skole- og Lærerinstrukser gaar igen i Beskrivelserne om
Carsten Petersens Lærervirksomhed; først paa Baroniet Løven-
borg, siden ved Søetatens Skoler og sidst, men ikke mindst,
i hans egen Privatskole "PETERSENS SKOLE" i Holmens Sogn.

Ved Kgl. Rescript af 7. juli 1809 nedsattes den Københavnske
Skolekommission. Den Korrespondance, Carsten Petersen førte
med den Københavnske Skolekommission, giver følgende Indtryk
af hans Skole:

"Til den høie Skole=Direction her i Staden.

Paa Grund af den høie Skole=Directions Befaling følger her-
med de forlangte Oplysninger angaaende min private Skole
her i Staden.

- 1) Skolen er i Holmens Menighed, Dybensgade Nr. 182.
- 2) Et særegent Navn har Skolen ikke havt, sædvanlig har
man kaldet den Petersens Skole.
- 3) Herr Pastor Michelsen har i de senere Aar havt et Slags
Obsigt over min Skole, i øvrigt har Undertegnede ellers
selv været baade Bestyrer og Lærer.
- 4) Undertegnede underviser selv i de siden efter anførte
Gjenstande. Ved de Mindres Underviisning faar han nogen
Hjælp i indenads Læsning af sin Kone Dorothea Petersen.
- 5) I dette Øjeblik er Børnenes Antal i min Skole mellem 50
og 60 Dreng, ingen Piger, flere kan ikke heller vel
imodtages i Mangel af locale og Arbeidets Besværlighed.
- 6) Følgende Gjenstande læres
 - a) Tydske Læsning efter Rochows Børneven, de Ældre over-
sætter, Danske Læsning efter Rector Munthes Biographie,
Rochows Børneven og bibelsk Historie ogsaa læses
Skrift engang ugentlig i min Skole.

- b) Skrivning. Bogstaver, Sammenskrevet og efter Forskrifter.
 - c) Regning. De fire Specier, Regula de Tri, Brøk, Cramers og Søndergaards Regnebøger, ogsaa i Hovedregning ere mine Drenges flittige.
 - d) Religion. Efter H1: (Højlærde?) Pastor Holms Lærebog intersiperer (interciperer? fra Latin intercipio, opfange eller tilvende sig) jeg med mine Børn. Balles lærer de udenad nogle ogsaa H1: Holms.
 - e) Stiil efter Dictater.
 - f) Historie lidet efter Rector Munthes første Deel.
 - g) Geographie ogsaa kun lidet og især først over Danmark.
 - h) Naturhistorie ligeledes lidet efter ... (Skriften er svundet bort).
 - i) Forstandsøvelse. Det er derfor med de Smaa for at vænne dem til at tænke, dertil henregner jeg, at gjøre dem opmærksom paa sandelige Gjenstande, at sammenligne og gjøre Forskjel, at finde Aarsager og Virkninger, ogsaa Hovedregning og at bogstavere udenad kan henregnes til Forstandsøvelserne. Det forstaar sig ellers af sig selv, at Tiden ikke tillader bestemte Timer til disse Øvelser, man benytter derfor bequemest det sidste Qvarteer af den daglige Skoletid dertil. At denne sidste Underviisningsgreen er meget nyttig er jeg med 31 Aars Skole=Arbeide og følgelig lang Erfaring nok, bleven fuldkommen overbeviist om.
- 7) Skoletiden er daglig 6 Timer, Formiddag fra 8 1/2 til 11 1/2: Eftermiddag fra 1 1/2 til 4 1/2 Onsdag Eftermiddag undtagen, thi da forklæres nogle Paragrapher af H1: Holms Lærebog fra 2 til 3 og dermed er Skolen den Dag endt. Løverdage Eftermiddag ingen Skole.
- 8) Da jeg i Aaret 1799 blev ansat som Lærer ved Søe Etagens Underofficer Skole, søgte jeg om Tilladelse at

oprette en privat Skole. Dette blev mig bevilget af det høie Admiralitets Collegium og den daværende Skole-Commission for Nyboders Skoler. Tilladelsen erholdt jeg af følgende Aarsager: Lønningen for mit Arbeide ved Søe Etatens Skole var for knap, til at jeg kunde leve med Familie deraf, ogsaa fik Skolen en Organisation, som tillod mig at anvende nogle Timer daglig til mit eget Brug. Som ovenfor er sagt er i min Skole ikkun Drengene. De ældste Drenges Alder er 13, 14, til 15 Aar.

Da Tidernes Besværligheder og mine fem Børns ufuldendte Opdragelse endnu ikke tillader mig at qvittere et Arbeide, som jeg i en lang Række af Aar har drevet til uberegnelig Nytte baade for Kongen, Staten og Menneskeheden ogsaa, især i mine yngre Aar til stor Fornøielse for mig selv, og da jeg i den senere Tid ofte har anraabt baade Gud og Mennesker at hjælpe mig, for at kunde nedlægge en Byrde der saadan trykker mine Skuldre, og udtærer den sidste Rest af Kræfter, jeg endnu besidder; men til denne Dag har mine Bønner været forgjæves; saa er det naturligt, at jeg ærbødigst maa anmode den høie Skole=Direction om Tilladelse at beholde min private Skole indtil videre. Skulde et høiere Forsyn engang, Tidlig eller sildig finde det overensstemmende med sin urandsagelige Viisdom og Godhed at drage mig ud fra min nærværende byrdefulde Stilling, skal jeg ikke undlade at efterkomme min Pligt, for betids at melde den høie Skole=Direction min Skoles Nedlæggelse.

Kjøbenh. den 16 Juli 1815. Ærbødigst Carsten Petersen,
Skolelærer og Dannebrogsmænd."

"Tilladelse for Skolelærer og Dannebrogsmænd Carsten Petersen til at vedblive den af ham oprettede Skole for Drengene i Khavn.

I Overensstemmelse med hvad om Almue- og Borger- Skolerne senest i Khavn. er befalet, har Skolelærer og Dannebrogsmænd Carsten Petersen her af Staden, 47 Aar gl. nu boende i Dybengsgade Nr. 182, anmeldt: at han paa denne sin Boepæl

eller andet beqvemt Sted agter at vedblive den af ham oprettede Skole, og der, ved Hjælp af hans Kone, at give Drengébørn Underviisning i Læsning, Skrivning, Regning, Religion, Historie, Geographie og Tydsk mod billig Betaling.

Da ovennævnte Carsten Petersen, som bekjender sig til den Lutherske Lære, hidtil har ført en retskaffen Vandel og hans Duelighed til at oplære Drengébørn af os er bleven erkjendt; saa finde vi os beføjede til, hermed at bevilge ham Tilladelse til fremdeles at holde saadan Lærestalt, som den han angiver, i Forventning at han kjærligen vil behandle de Unge, som ham anbetroes, og med uafbrudt Omhu vejlede disse, saavel til gode Sæder, som til gavnlig Kundskab og Virksomhed. -

Thi bør han nøjagtigen rette sig efter, ...

18de Sept. 1815."

Usigneret.

"Angaaende de Institutioner og Skoler, som findes i Holmens Sogn, have vi herved den Ære, dels efter Bestyrernes og Bestyrerindernes indsendte Oplysninger, dels efter den specielle Kundskab, vi selv herom have forskaffet os, at tilstille Directionen følgende Indberetning:

2. Carsten Petersen, Lærer ved Søe Etatens Underofficersskole og Dannebrogsmænd.

Har siden 1798 bestyret en Skole i det ham tilhørende Huus i Dybensgade Nr. 182. ... De Timer, han er ude i Underofficersskolen, har hans brave Kone Opsyn med Børnene, og tager selv Deel i de Yngres Undervisning. Han er en i alle Henseender udmærket Skolelærer. Han forstaar at undervise efter den korteste, fatteligste og grundigste Methode, ved at danne saavel Forstanden som Hukommelsen, at vedligeholde Opmærksomhed og at vække Livslyst. Han besidder de fortrinligste Gaver til at undervise i Hovedregning og i Skrivning, hvorved hans Elever stedse gjøre stor Fremgang. Han er utrættelig i sin Virksomhed, og hvor mange Aar han end har tjent, arbejder han endnu med ungdommelig Fyrighed. Præsterne Holm og Michelsen, som i

mange Aar have været Medlemmer af Commissionen for Under-officersskolen og bivaanet dens aarlige Examina, kjende Mandens Værd og Fortjeneste, og have med alle, som kjende ham, været enige i, at han er en af de første Skolelærere, Etaten har og har haft nogénsinde. ..."

Udateret, usigneret Indberetning.

Se Københavns Skolekommission. Indkomne Sager Nr. 135⁽²⁾ 16/7 og 18/9 1815 og en udateret, usigneret Indberetning til Skoledirectionen, 2. Carsten Petersen. Københavns Stadsarkiv.

Endvidere omtales "Petersens Skole" i følgende aarlige Indberetninger til Skoledirectionen:

Aarsberetning for 1815 indsendt 1816, Sag Nr. 77⁽²⁾.

"... Børnenes Antal er 56 Elever i 3 Classer. - Bestyreren og hans Hustrue Dorothea Willing underviser. - Skolen har meget god Renomee. ..."

Aarsberetning for 1816 indsendt 1817, Sag Nr. 99⁽²⁾.

"... Børnenes Antal er 60 Dreng. - C. Petersen underviser i Religion, tydsk, dansk, Historie, Geographie, Regning og Skrivning. Hans Kone underviser de første Begyndere i dansk Læsning. Hans Søn, Studios. Petersen underviser i Mathematic. - Bestyreren har gjort sig meget fortjent med denne Borgerskole, der ofte frekventeres endog af Søofficerers og andre Embedsmænds Børn. ..."

Aarsberetning for 1817 indsendt 1818, Sag Nr. 60⁽²⁾.

"... Børnenes Antal er 36 Dreng. Nogle faa kunne antages. - Bestyreren selv, hans Kone og Søn, Student, underviser. - I Skrivning undervises efter Sonne og Bestyrerens egne Forskrifter. ..."

Aarsberetning for 1818 indsendt 1819, Sag Nr. 84⁽²⁾.

"Børnenes Antal er 30 Dreng. Flere kunne antages. - C. Petersen underviser ... Studiosus Petersen underviser i dansk Grammat. og Mathematic. Mad. Petersen underviser ... - Den erfarne og øvede Skolemand, Hr. Petersen, har faaet en trofast Medhjælper i Sønnen, et ungt Menne-

ske, som baade besidder gode Evner og Kundskaber, som og særdeles Lyst til at undervise. ..."

Se Københavns Skolekommission. Indkomne Sager 77⁽²⁾ 1816, 99⁽²⁾ 1817, 60⁽²⁾ 1818, 84⁽²⁾ 1819. Københavns Stadsarkiv.

Efter Aar 1819 ses Carsten Petersen ikke at have indsendt flere Indberetninger til Skoledirectionen. Formodentlig er "Petersens Skole" langsomt blevet afviklet efter Carsten Petersens Udnævnelse til Klokker ved Trinitatis Kirke 27/11 1819, og indtil Dybensgade Nr. 5, Matr. Nr. 280 og 281, blev solgt den 10. September 1821.

4. SIG MIG HVEM DU OMGAAS? ...

De første Kapitler af Carsten Petersens Liv:

- "1. Født i København - opvokset i Slesvig-Holsten.
2. Hofmester hos Baron Frederik Knuth paa Lundegaard, ca. 1791-96.
3. Skolelærer og Kirkesanger paa Baroniet Løvenborg, 1796-98."

skulde baade forties i hans Samtid og efter hans Død. Til disse Kapitler hører Carsten Petersens Opvækst i Kniplingshandler Peter Carstensen's Hjem og Carsten Petersens mere eller mindre betydningsfulde Forbindelser til Medlemmer af de to adelige Familier Knuth og Løvenskiold. Se H.F. Øllgaards Bog: Provst Herman Frederik Petersen, ... p. 23-29 og Birthe Børgesens Bog: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, ... p. 7-21 og p. 48-52.

Ved Hjælp af Museumsdirektør Emil Hannovers Bog: Tønderske Kniplinger. Høst og Søns Forlag 1974, uforandret Optryk af Udgaven fra 1911, har jeg prøvet paa at forstaa og leve mig en Smule ind i det Kniplingshandlermilieu, som Carsten Petersen maa være opvokset i. Museumsdirektør Emil Hannover fortæller:

"... Hvad der gaar og gik under Begrebet Tønderske Kniplinger, skrev sig kun for Mindstedelens Vedkommende fra Tønder By. Byen havde i 1803 kun henved 2600 Indbyggere, og Kniplingsindustrien beskæftigede vel den Gang ti Gange saa mange Mennesker i Slesvig. Grænsebestemmelserne for Kniplingsdistriktet laa indenfor de Linjer, som kan drages fra Leck i Tønder Amt over Hellevad i Aabenraa Amt til Maugstrup i Haderslev Amt og derfra tværs over Landet til

Ribe og tilbage til Leck over Rejsbye, Skærbæk, Højer, Møgeltønder, Tønder. Ogsaa paa Romø knipledtes der, endvidere i Pløen ved Kiel og formodentlig paa andre spredte Steder; kun ikke i de Tønderske Marskegne. - Frøken J. Mestorf bestemmer de saakaldte "Ploener-Kanten" som "middelmaadige Efterligninger af simple nederlandske Mønstre".
- ...

Talen er om en gammel Kunstindustri, som burde have Plads i alle danske Hjerter - om ikke ved Siden af, saa næst efter det gamle københavnske Porcellæn. -

En Kniplingsfabrikant maatte have Midler til at indføre det meget kostbare og uhyre varierede, men for et godt Resultat absolut nødvendige Kniplegarn samt Mønstre fra Nederlandene. Fabrikanten kunde selv tegne, han instruerede Lederne blandt Kniplerskerne efter hvers Haandelag og Dygtighed, paapegede Fejl i de kniPLEDE Arbejder og syssel-satte maaske 100 til 500 Kniplersker. Siden enten solgte Fabrikanten Kniplingerne til Kniplingshandlernes, som for egen Regning videresolgte dem, eller ogsaa udsendte Fabrikanten "Hausserere" de senere "Bissekræmmere" til at sælge Kniplingerne for ham. "Hausserere" havde ikke videre godt Ord paa sig. ..."

De to Kniplingshandlere Peter Carstensen og Jens Clausen Reiner, som nævnes i Forbindelse med Carsten Petersen, omtales oftest som Kniplingshandlere, ikke Kniplingskræmmere. Kniplingshandler Peter Carstensens ret konstante Bopæl i København tyder ogsaa paa, at i alle Tilfælde han kan have hørt til de lidt pænere og mere velhavende Kniplingshandlere, som havde Penge nok til at kunne afkøbe den slesvigske Kniplingsfabrikant hans Varer og siden videresælge dem, for Peter Carstensens Vedkommende en Tid lang i København. Kniplingshandler Jens Clausen Reiner kan foruden at have været Kniplingshandler Peter Carstensens Svigerfar? ogsaa have været hans Bindeled til Fabrikanten i Slesvig (Holsten)?

I sidste Halvdel af 1770'erne maa Kniplingshandler Peter Carstensen med Familie antagelig være rejst tilbage til

hans Hjemstavn i Holsten eller maaske til Slesvig. Mon ikke Familiens Adresse efter Hjemkomsten skal søges i eller nær det Kniplingsdistrikt, hvorom der lige er citeret fra Museumsdirektør Emil Hannovers Bog?

Der er desværre kun meget spinkle Spor at lede efter. To Kniplingshandlere og deres Koners Data. - Kniplingshandler Peter Carstensen og Maria Christina Clausen blev endda viet i København. - En Søskenderække inklusive Carsten Petersens Konfirmationer og "en Skole med 200 Børn", som Carsten Petersen siger, "han har forestaaet". - Eftersøgningen vanskeliggøres yderligere ved, at Navnene, Carsten og Carstensen, var almindelige i Sønderjylland, medens de var ualmindelige i København i Carsten Petersens Tid. Se H.F. Øllgaards Bog: Provst Herman Frederik Petersen, ... p. 23-25 og p. 28 øverst samt Birthe Børgesens Bog: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, ... p. 8-11.

Pudsigt nok var der af min Morbror H.F. Øllgaard og hans Hustru Ebba Øllgaard, f. Christiansen ved Testamente af 13/4 1954 § 3 D bestemt 500 Kr. og i Henhold til Kodiciel af 13/11 1962 andre 500 Kr. ialt 1000 Kr. til FORENINGEN TIL BEVARELSE AF TØNDERKNIPLINGER. Det var dog min Tante Fru Ebba Øllgaard, der i Særdeleshed interesserede sig for Tønderkniplinger.

C.C. Haugner giver følgende Beskrivelser af tre Grever Knuth, successive Besiddere af Knuthenborg. Se Knuthenborg. Danske Slotte og Herregaarde, 2. Bind. Alfred G. Hassings Forlag. København 1943.

Greve Eggert Christopher Knuth, 1722-76 kan have tilhørt Kniplingshandlerne Peter Carstensen og Jens Clausen Reiners Kundekreds. C.C. Haugner omtaler Greven saaledes:

"... Greve Eggert Christopher Knuth var kun 14 Aar, da hans Far døde, og Moderen Grevinde Ida Margrethe Knuth, f. Reventlow, som var en glimrende Administrator, bestyrede Knuthenborg til Greve Eggert Christopher Knuth i 1747 var 25 Aar og kunde overtage det. Han var som Moderen en

haard Hals, og med eller uden hans Vidende og Billigelse misregerede Fogederne Bønderne, og Maribos Klager over hans Overgreb var heller ikke sjældne. I sin Ungdom turede han rundt i Svejts, Holland, Frankrig og England. I 1751 blev han Generaladjutant hos Kongen og derefter Assessor i Højesteret. 1764 blev han Stiftamtmand over Sjælland, 1766 Geheimekonferensraad og 1774 Ridder af Elefanten. 1772 var han Medlem af den over Dronning Caroline Mathilde nedsatte Domstol. Med sin Hustru Greve Gyldensteens Datterdatter fik han 1749 Grevskabet Gyldensteen, og han foretrak at opholde sig paa den pragtfulde fynske Borg fremfor paa det mere beskedne Knuthenborg. ..."

Med Hensyn til Greve Eggert Christopher Knuths Bolig i København blev:

"Matriculs No. 319, 321, 325 Vester Qvarteer tilskiødet d. 10 September A^o 1759 Eggert Christoph Greve af Knuth."

Og samme blev:

"Tilskiødet den 14de Juny 1779 Søren Lyche Grosserer."

Se Københavns Byting, Vester Kvarter, Realregister 1759-1818, p. 321. Landsarkivet for Sjælland m.m.

"Grevens Hotel havde Matr. Nr. 325 Kalleboderne ved Kanalen." (Vester Kvarter). Ejendomsvurdering "24000 Rdl."

Matrikel Nummeret forandredes i 1806 til det nuværende Matrikel Nummer 242, som er Frederiksholms Kanal Gade Numre 16-18.

Ved Carsten Petersen og Dorothea Willings Søn Ludvig Petersens Daab i Holmens Kirke 4/2 1800 var bl.a. "Greve Knuth" Fadder. Der kan kun være Tale om Greve Eggert Christopher Knuths Søn Greve Johan Henrik Knuth til Knuthenborg og Gyldensteen. Se Danmarks Adelsaarbog 1919.

"... Greve Johan Henrik Knuth, 1746-1802, blev 1790 stiftamtmand over Sjællands stift ... 1791-1802 tillige ekstraord. assessor i Højesteret ... 1799 amtmand over Københavns amt. ..." Se Danmarks Adelsaarbog 1919.

C.C. Haugner skriver følgende om Greve Johan Henrik Knuth:

"... Ved sine sjældne Besøg paa Knuthenborg optraadte Greve Johan Henrik Knuth med stor Pragt i Karosse med 6 Heste, Løbere og Hejdukker. Hans Fogeder huserede her, som de vilde, og Knuthenborgs Ry, der i Forvejen var en Del blakket, blev nu helt sort. Ved hans Død i 1802 gik Knuthenborg over til hans Halvbroder af Faderens andet Ægteskab. ..."

"Greve Knuth Geheimeraad og Stiftamtmand" boede, "Gothersgade 3."

Se Vejviseren Aar 1800. Københavns Stadsarkiv.

Og saa er Talen igen om den Mand, som synes at have hjulpet Carsten Petersen mest, i sine unge Dage tituleret Baron Frederik Knuth til Lundegaard, senere tituleret Greve Knuth til Knuthenborg. Om Greve Frederik Knuth, 1760-1818, skriver C.C. Haugner:

"... Greve Frederik Knuths Færd paa Knuthenborg var yderst beskeden, hans Klædedragt nærmest tarvelig. Han generede sig ikke for at tage Plads paa Bondens Arbejdsvojn. Hans Ledelse af Godset var human. Efter Englandskrigen skænkede han Træ til Flaadens Opbygning. 1814-16 fældede 30-40 af Holmens Folk en Mængde Ege i Knuthenborg Skovene ..."

Carsten Petersen og Dorothea Willings Søn Julius Petersen havde følgende Faddere, da han blev døbt i Holmens Kirke 20/2 1803: "Greve Knuth, Student Løvenskiold, Snedkermeister Esman, Grevinde Knuth, Comtesse Knuth."

Carsten Petersen gjorde kun i to Aar Tjeneste som Skolelærer og Kirkesanger paa Baroniet Løvenborg. Det maa derfor kaldes trofast gjort af Familien Løvenskiold at lade sig repræsentere med en Fadder ved Julius Petersens Daab. Baronesse Løvenskiold til Løvenborg var født Comtesse Knuth og altsaa henholdsvis Halvsøster - Søster til førnævnte Grever Johan Henrik og Frederik Knuth.

Af Eggert Christopher Knuths, i Ægteskab fødte, 11 Børn støttede alle, det vil sige 3, som opnaaede Alder og Position dertil, Carsten Petersen. Se Danmarks Adelsaarbog 1919.

5. PROVST H.F. PETERSENS FØRSTE EMBEDSANSØGNING
OG HANS VITA.

Provst Herman Frederik Petersen er vel den af Carsten Petersens Børn, der, dels fordi han og hans ældste Søster var født i Nørre Jernløse (de andre Søskende blev født i København), først har spurgt sin Far: "Hvorfor han og Søsteren var født i Nørre Jernløse? Boede hans Fars Familie i Nørre Jernløse eller der paa Egnen? Hvorfor hed han Herman til Fornavn?"

Nørre Jernløse hørte under Baroniet Løvenborg, se p. 20, og omfattedes derfor med Tavshed.

Provst Petersens Kaldenavn blev hurtigt Frederik, formodentlig fordi Herman var et decideret Løvenskiold Navn, og sandsynligvis en Opkaldelse efter Baron Michael Herman Løvenskiold. Navnet, Herman, kunde maaske give Anledning til nysgerrige Spørgsmaal? - Provst Petersen underskrev sig fortrinsvis H.F. Petersen.

Se Birthe Børgesens Bog: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, ... p. 27.

Til sidst er det vel blevet nødvendigt at røbe Sandheden om Carsten Petersens Afstamning, ogsaa fordi Hemmeligheden om Carsten Petersens illegitime Oprindelse maaske bl.a. paa Grund af hans Udseende ikke var saa velbevaret og ukendt i det lille København, som man haabede. De i Sagen mest implicerede Personer var vel efterhaanden døde, og rent embedsmæssigt kunde den vel heller ikke længere skade Carsten Petersen efter hans Ansættelse som Klokker ved Trinitatis Kirke?

Gennem sin biologiske Far er Carsten Petersen sandsynligvis kommet ud af baade fornem og begavet Slægt. Kendskabet til hans illegitime Oprindelse synes derfor hverken at have trykket ham eller hans Familie synderligt. Familien Petersen optraadte ofte, saa vidt jeg har kunnet se og har hørt fortæl-

le, meget sikkert og i Pengesager med en vis medfødt Flothed. Samtidig med at Carsten Petersen har fortalt sin ældste Søn og maaske sine andre Børn om sin Afstamning, har han formodentlig uvist af hvilken Aarsag taget det Løfte af ham og dem, at de vilde bevare Hemmeligheden om hans illegitime Op-rindelse ogsaa i Fremtiden. - Følte Carsten Petersen sig, maa-ske gennem sin biologiske Far, som værende halvt adelig, og har han af den Grund ikke ønsket Sladder om sine adelige Slægtninge? -

Hvad skriver den unge vordende Præst, den senere Provst H.F. Petersen, i sin første Embedsansøgning? Vi kender kun Mønsteret alt for godt fra Carsten Petersens Ansøgninger. Provst Peter-sen oplyser intet om sin og sin Families Fortid. - Provsten skriver:

"Til Kongen

Undertegnede ansøger aller-
underdanigst om Sognekaldet
til Vinding, Bryrup og
Vrad(s) i Aarhus Stift.
Kjøbenhavn d/: 16 Juli 1822.

H. F. Petersen.

Da for nærværende Tid Sogne-
kaldet til Vinding, Bryrup og
Vrad(s) i Aarhus Stift er
ledigt, vover Undertegnede i
den Anledning allerunderda-
nigst at ansøge Deres Maje-
stæt om bemeldte Embede. -
Efter at have erholdt den
første Examen med bedste

Characteer og den anden med offentlig Berømmelse, underka-
stede jeg mig i April 1820 den theologiske Embedsexamen,
hvortil jeg erholdt Laudabilis et quidem egregie. - Siden
har jeg deltaget i de practiske Øvelser ved det kongelige
Pastoralseminarium i Kjøbenhavn og ligeledes underkastet
mig den homiletiske og cathechetiske Prøve (Prøver i gejst-
lig Talekunst og Undervisning) begge med Censorerens fuld-
komne Tilfredshed, ligesom jeg ved i nogle Aar at undervise
Ungdommen i Religion baade i Efterslægt-Selskabets-Real-
skole og i det søsterlige Velgjørenheds-Selskabs Pigeskole
samt tillige ved flere Gange at prædike i Kjøbenhavn saa-
ledes har stræbt at forberede mig til min Bestemmelse.
Skulde det paa Grund heraf lykkes mig, da jeg tillige be-

sidder den i Loven fastsatte Alder at erholde Leilighed til at virke i ovenmeldte Embede, skal det være min ufravigelige Bestræbelse, nøie og samvittighedsfuldt at opfylde de Pligter og Betingelser, som i den Henseende ville vorde mig paalagte. -

Kjøbenhavn d/: 16 Juli 1822.

Allerunderdanigst

Herman Frederik Petersen. -

Attester, mig meddelte af academiske Professorer: -

"Hr. Cand. S. Minist: H.F. Petersen har i tvende Aar med saare megen Flid bivaanet mine Forelæsninger over den naturlige Theologie, den kristelige Moral og Brevet til Romerne, samt de i Sommeren 1819 anstillede Skriveøvelser, ved hvilke han jævnlig gav mig Leilighed til at bemærke, med hvor meget Held han studerede de theologiske Videnskaber. Udfaldet af den theologiske Embedsexamen, som han underkastede sig d/: 20 April 1820 svarede fuldkommen til de foreløbige Prøver; ...

Kjøb: d/: 3 Mai 1820. -

P.E. Müller."

"Candidatus Theologiæ, Hr. Herman Frederik Petersen, som i denne Maaned har taget theologisk Embedsexamen, har i den Tid, han forberedede sig dertil, med særdeles Flid og Opmærksomhed bivaanet mine Forelæsninger og Examinatorier. At han blev udmærket ved den offentlige Prøve beviser allerede noksom, at han maa besidde grundige Indsigter i alle den lærde Theologies Fag. Da han nu dermed forbinder en agtværdig Character og overhovedet fra Sædelighedens som fra Videnskabelighedens Side aldrig er bleven mig uden fordeelagtig bekjendt, ...

Kbhavn d/: 27^d April 1820. -

J. Møller.""

"Anden Søndag efter Paaske (2/5) 1813 blev Herman Frederik Petersen og hans Søster Frederikke Lovise Petersen konfir-

merede af Hr. Pastor Michelsen i Holmens Kirke."

Men det er Provst Anders Krag Holm, som mangen en Gang havde været med til at anbefale Carsten Petersen, som giver hans Søn følgende Anbefaling:

"Fra H. Høiærv. Hr. Pastor Holm. -

"Candid: Theol: Herman Frederik Petersen har jeg havt Leilighed til nøie at kjende, og kan derfor med fuld Overbeviisning give ham det fordeelagtigste Vidnedsbyrd. Med heldige Anlæg af Naturen forener han en utrættet Lærelyst, og har derfor allerede erhvervet sig sjældne Kundskaber i sit Fag, og tilkjendtes Udmærkelse til den theologiske Examen. Han besidder gode Gaver til at prædike, og har allerede herudi ikke liden Øvelse. Han har en god moralsk Karakter og har stedse ved sin hele Vandel fortjent Agtelse. Inderlig ønsker jeg denne værdige unge Mand Befordring til et geistligt Embede, til hvilket han saa værdigen har forberedet sig. -

Kjøbenhavn d/: 20 Mai 1822. -

A.K. Holm, Provst
ved Holmens Menighed."

Vidnesbyrd om de practiske Prøver:

"Hr. Cand. S: Minist: H.F. Petersen har for sin i Regenskirken d/: 11 Marts 1822 over Joh: 8, 34-36 holdte Dimisprædiken (Prøveprædiken) bekommet Karakteren Laudabile. -

Kjøb: d/ 11 Marts 1822.

P.E. Müller. Brorson. -""

Vidnesbyrdet for den chatechetiske Prøve er affattet paa Latin og derfor udeladt.

Herefter følger Udnævnelsen til Sognepræst:

"Cand. Theol. Herman Frederic Petersen kaldes herved til at være Sognepræst for Vinding-Bryrup og Vrads.

7. Aug. 1822.

Frederik VI"

Provst Petersens Ansøgning samt Attester og Vidnesbyrd, se Danske Kancelli, 1. Departements Registrant for 1822-23 og 24 Nr. 8 og dertil hørende Sag Nr. 228 af 7. August 1822. Rigsarkivet.

Sagen ses ikke at være indført i Danske Kancellis Forestillingsprotokol H Nr. 6, 7. August 1822. Rigsarkivet.

Ved sin Ordination maatte Provst Petersen efter Tidens Sædvane skrive et kort Vita (Selvbiografi) i Aarhus Bisps Vita-protokol. Indtil midt i det 19. Aarhundrede blev disse Biografier oftest affattet paa Latin, men H.F. Petersens Vita er skrevet paa Dansk oplyser Landsarkivet for Nørrejylland.

"Af H.F. Petersen er anført følgende:

"Undertegnede er født i landsbyen Nr. Jernløse i Sjællands stift i året 1797. Min fader er endnu levende klokker og dannebrogsmænd ved Trinitatiskirke i København, min moder Dorothea Petersen født Villing. I mit 12. år sattes jeg i Københavns skole, 1816 dimitteret til akademiet. 1817 underkastede jeg mig den philologiske og filosofiske prøve, 1820 den theol. embedsexamen, laudabilis et quidem egregie. Som cand. anvendte jeg 2½ år i København, dels til egne studier, dels til at undervise bl.a. i Efterslægtsselskabets realskole, indtil jeg 1822 indgav ansøgning til V.-B.-V. ... 7. August allernådigst blev beskikket og nu under Guds nådefulde bistand agter at tiltræde."

Se Aarhus bisps vitaprotokol 1785-1842 (C3 nr. 1805) 5. oktober 1822 i landsarkivet for Nørrejylland."

De fra Landsarkivet i Nørrejylland modtagne Skrivelser er af 18/3 1981, J. Nr. 553/1981, Ref HP/AA-PØ og af 31/3 1981 J. Nr. 660/1981, Ref. H.P./AA-H.

Provst Petersen synes at have haft lidt Vanskeligheder med Begyndelsen af sit Vita. - Provsten forklarer ikke, hvorfor han er født i Nørre Jernløse og udelader helt sin Fars Navn. - Provst Petersen røbede intet, skrev heller ikke noget, der var forkert. -

Konsistorialraad J. Gad, Sognepræst til Herslev og Viuf, "der var Provst Petersens mangeaarige Ven og havde kendt ham fra Ungdommens Dage, talte ved Provstens Begravelse. Pastor Gad udtalte bl.a.: "Alt paataget og løjet var Provst Petersen en Modbydelighed. Redelighed, Retskaffenhed og Paa-lidelighed var de ledende Grundsætninger i hans Færd.""

Intet Under om Provst Petersen "ofte virkede tavs" og var træt af et Hemmelighedskræmmeri, som maaske ogsaa til Tider kan have hæmmet ham noget? H.F. Øllgaard berømmer i øvrigt "det smukke Forhold mellem Provst Petersen og hans Far."

Fra H.F. Øllgaards Bog: Provst Herman Frederik Petersen, ... p. 37 og p. 53-55 er førnævnte Citater hentet.

Det forekommer mig, at Provst H.F. Petersens Udeladelser i hans førnævnte Embedsansøgning og i hans Vita saavel som Konsistorialraad Gads Udtalelser i Begravelsestalen over Provst Petersen er endnu et Par smaa Beviser paa, at Familien Petersen blandt andre hemmeligholdt noget væsentligt, nemlig Carsten Petersens Afstamning.

Nogle af de andre smaa Beviser paa Carsten Petersens illegitime Oprindelse skal lige fastholdes. - Jeg er, hver Gang jeg læser om den, studset over hans Forkærlighed for Holmens Kirke, Carsten Petersen vilde være døbt i Holmens Kirke; han lod sig begrave fra Holmens Kirke i stor Stil "med Sang af fuldt Chor", skønt han var ansat ved Trinitatis Kirke. Kan Carsten Petersens biologiske Far sættes i Forbindelse med Holmens Kirke? - Man maa ogsaa lige huske paa, at Fødselsdatoer ikke blev indført i Daabsprotokollerne, og altsaa kunde rykkes efter Behag. Kun Daabsdata indførtes.

Om dette og andre smaa Beviser paa Carsten Petersens illegitime Oprindelse, se Birthe Børgesen: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, ... p. 7-9, p. 13 og p. 48-53.

6. ENDNU ET PAR BRIKKER FALDT PAA PLADS.

Ifølge det p. 8-10 gengivne Koncept til en Skrivelse fra Kommissionen for Nyeboders Drengeskoler til Det Kongelige Admiralitets og Commissariats Collegium maa man næsten kunne fastslaa, at Carsten Petersen er dimitteret fra Det Kongelige Skolelærerseminarium i Kiel. Carsten Petersens Maade at undervise paa, antyder ogsaa, at han maa være dimitteret fra Seminariet i Kiel. Se p. 13-19.

Carsten Petersen var et illegitimt Barn. - Da Carsten Petersen blev født, var Utroskab strafbart, baade den og Frugten deraf maatte altsaa for enhver Pris skjules. Først 4-5 Aar senere forandrede Struense bl.a. dette Forhold:

"... I vintersæsonen 1770-71 begyndte Struense at lovgive på ømtålelige områder. For utroskab afskaffedes straffen helt. For at hindre de mange barnemord i dølgsmål blev der ved fødselsstiftelsen anbragt en kasse, hvori uægteskabelige børn kunne henlægges til offentlig forsorg. ..."

Se Sv. Cedergreen Bech: Struense og hans Tid, p. 242-43. Politikens Forlag, København 1972.

Da Carsten Petersen kom til Verden i 1766, var Begrebet "Kassebørn" endnu ikke opfundet. Han overlevede dog takket være en formodentlig stærk Constitution til trods for det pinlige Spørgsmaal, som kan være stillet: "Hvem var Far til ham?"

Indholdet af Provst H.F. Petersens første Embedsansøgning og hans Vita, se p. 26-27 og p. 29-30, er ved første Gennemlæsning en Skuffelse. De fortæller intet positivt om Provstens eller hans Families Fortid. Men ved et nærmere Studium er Mønsteret det samme, som saa ofte i Faderen Carsten Petersens Skrivelser. Der er noget, der skal skjules, nemlig, at Carsten Petersen var et illegitimt Barn, og hvem der var hans

biologiske Far, siden man saa radikalt maa eliminere de tre første Kapitler af Carsten Petersens Liv. Se p. 20.

Kniplingshandler Peter Carstensen var ikke, som der staar skrevet i Skt. Nikolaj Kirkes Daabsprotokol 15/2 1766, Carsten Petersens biologiske Far. For om saa var, hvorfor skulde den Afstamning saa skjules og endda med tre Kapitler af Carsten Petersens Liv?

Efter en Gennemlæsning af H.F. Øllgaards Bog: Provst Herman Frederik Petersen, hans Hustru Augusta Eleonora Grundtvig og deres Slægt. Lyngby 1974, Birthe Børgesens Bog: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, Lærer ved Søetatens Underofficersskole. Lyngby 1980, og denne Bog, er det ikke saa svært at gætte paa Navnet paa Carsten Petersens biologiske Far. At gætte paa Navnet paa Carsten Petersens biologiske Mor er vanskeligere.

Det Forhold, at Carsten Petersen døbes som Kniplingshandlerparret Peter Carstensens Søn, peger paa Maria Christina Carstensen som hans biologiske Mor?

Den 24. August 1838 blev en lille Pige i Holbæks Skt. Nikolaj Kirke døbt med Navnene Augusta Maria Petersen. Kan Navnet Maria være en Opkaldelse efter Maria Christina Carstensen? Den lille Piges Forældre, Carsten Petersens Søn Ludvig Petersen, der var Klokker og Skolelærer i Holbæk og gift med Ane Margrethe Drabitzius, var overordentlig gode til at opkalde deres Børn efter hans Slægtninge.

Med Held vil Navnene paa Carsten Petersens biologiske Forældre "tidlig eller sildig" blive afsløret i et Privatarkiv, et Brev, en Regnskabsbog.

Min Morbror, H.F. Øllgaard og hans Søstre vidste, at Carsten Petersen havde været Lærer ved Søetaten, men til de tre første Kapitler af hans Liv, som nok vilde have interesseret dem, kendte de intet!

Ingen Begivenheder fra de tre første Perioder af Carsten Petersens Liv nævnes i H.F. Øllgaards Manuskript: Oplysninger om Slægten. 1. Min Moders Slægt. Det er dette Manuskript,

H.F. Øllgaard.

H.F. Øllgaard,
1877-1954.

Fotografiet fra ca. 1930 er taget i Direktørkontoret paa Rigshospitalet, som afløste Det Kongelige Frederiks Hospital i Bredgade. Busten forestiller Konge Frederik V.

jeg har udgivet under Titlen, H.F. Øllgaard: PROVST HERMAN FREDERIK PETERSEN, HANS HUSTRU AUGUSTA ELEONORA GRUNDTVIG OG DERES SLÆGT. Lyngby 1974. Jeg syntes, at det meste af Stoffet var min Morbrors. - I Forordet til samme Bog forklarer jeg om mine Tilføjelser til H.F. Øllgaards Tekst. H.F. Øllgaard og hans Søstre, se samme Bog p. 91-95.

H.F. Øllgaard hed Hans efter sin Far, Højesteretsassessor Hans Øllgaard, Frederik efter sin Morfar, Provst H.F. Petersen, som igen havde sit Kaldenavn, Frederik, efter den sympatiske Greve Frederik Knuth til Knuthenborg og Lundegaard? Se H.F. Øllgaards Bog p. 28. Om H.F. Øllgaards glimrende administrative Evner vidner Biografierne fra hans senere Aar i Kraks Blaa Bog. - Var disse administrative Evner en Arv fra fjerne Forfædre paa H.F. Øllgaards mødrene Side?

Omkring 1929 udlaante H.F. Øllgaard sit Manuskript til sine Søstre, for at de kunde rette og føje til i det. Personlig forestillede jeg mig den Gang, at Carsten Petersen maatte være en Bondedreng fra Nørre Jernløse Egnen. Man vidste jo, at Provst H.F. Petersen var født i Nørre Jernløse. Jeg husker ogsaa, at min Mor formodentlig i Relation til blandt andre den begavede Provst Petersen talte om "de friske Hjerter", som hun maaske tænkte sig bibragt Slægten gennem Landsbydrengen Carsten Petersen! Hvis man skulde dømme efter H.F. Øllgaards Omtale af Carsten Petersen, lod han til at være ret saa stort anlagt; men alligevel samlede vor Interesse sig den Gang om Provstinde Augusta Eleonora Petersen, f. Grundtvig.

Blev Fortællingen om Carsten Petersens Liv for lang? Alt, hvad der har været skrevet, fra H.F. Øllgaard nedskrev de mundtlige Overleveringer om Familien Petersen, sammenfattet med det, som siden blev fundet i Arkiverne m.m., har været nødvendigt, især af Hensyn til en fortsat Søgning efter Beviser paa, hvem der var Carsten Petersens biologiske Forældre!

7. UNDERDANIGST PRO MEMORIA

VED

OLUF MARTENSEN-LARSEN
PSYKIATER OG SLÆGTSFORSKER
HELLEBO - HELLEBÆK

Som børn legede Birthe Børgesen og jeg sammen på stranden i Hellebæk. Vi byggede borge, måske mest jeg. Birthe Børgesen måtte formentlig, som den yngre, fungere som tilskuer og kritiker. Birthe Børgesens far, dr.phil. F. Børgesen, gik og vogtede sjældne planter i sin berømte have. I denne skulle vi ikke bygge huler, nix pille. Min morbroder, skovrider Helge Mundt, fik dog lov at komme for at beundre en importeret serbisk gran, for at se, hvordan den trivedes i den danske jordbund.

Oppe bag sit vindue på sit kære "Hellebo", hvorfra man kunne overvåge os, sad min moster, Gerda Mundt, fordybet i manuskripter til slægtsbøgerne "Bromme Mølle" og "Tegnemesterens Efterkommere". Tegnemester-parret var hendes fars mors mors forældre - noget volapyk for os rollinger. Skæbnen har villet, at Birthe Børgesen og jeg som voxne er faldet for samme passion som Gerda Mundt - slægtsforskning - som for mit vedkommende, da jeg er psykiater, er blevet til en slags slægtspsykologi. Jeg er nu blevet inviteret til at beskue det sjældne exemplar i Birthe Børgesens genealogiske have - Carsten Petersen.

I dag anser jeg generationerne forud for at være et menneskes varedeklaration. Det burde være vigtigere for den enkelte at kende denne, inden man begynder at spekulere på indholdet af forskellige mineraler i sødmælken. Kan vi iøvrigt stole på den officielle varedeklaration, vore forældre har givet os?

Gerda Mundt beskriver i "Bromme Mølle", næsten rørt, hvordan tegnemesteren og hans hustru takket være flid og dygtighed hævede sig fra et lavt miljø i samfundet til et, navnlig for de-

res børns vedkommende, ganske præsentabelt. Hun omtaler, at de blev gift på kongebrev, men var næppe klar over, at dette tit dækkede, at detastede gevaldigt med at få et ægteskab institueret, før der skulle blive barnedåb.

Tegnemester-parrets omgangskreds og deres børns giftermål ind i gamle, kendte slægter gør mig skeptisk med hensyn til tegnemester-parrets egen biologiske baggrund.

Gerda Mundt omtaler ogsaa H.C. Andersen som een af dem, der skød op. Læser vi imidlertid hans digteriske fremstilling i "Den grimme ælling", kan man få andre tanker. "Det gør ikke noget at være født i andegården, naar man kun har ligget i et svaneæg!" Jeg er ikke ene om at mene, at "Den grimme ælling" og dennes baggrund er analog med H.C. Andersens egen, at han var et underskudt barn, som fandt tilbage til de kredse, hvor han egentlig stammede fra, hvad enten han nu selv var klar over det eller ikke. Næppe for ingen ting ligger andegården i en herregårds omgivelser.

Vore valghandlinger, som præger vort liv, er ikke alene bestemt af det, som vore forældre tror, de i bedste mening har givet os.

Adoptivforældre må tit sande dette, specielt hvis adoptivbørnene ikke falder ud som de svaner, adoptivforældrene håber, de selv er. Vort præg stammer oftere fra generationer tilbage i varedeklarationen. Stemmer de ikke ind her, ja da kan den officielle varedeklaration være forfalsket.

Hvad gjorde man for nogle generationer siden med illegitime børn i de kredse, der udadtil prøvede at leve op til en høj moral? Man kunne undskyde barnet til et fremmed ægtepar som i "Den grimme ælling" eller, hvis moderen var ugift, skaffe hende en mand formedelst en "medgift" mere eller mindre bundet, f.eks. til barnets uddannelse. Dokumenter i sagen blev i videst omfang undgået, og med kirkebøger kunne der svindles - mest diskret ved at udsætte den kirkelige barnedåb og blot opgive fødselsdatoen og ikke året. Om barnets biologiske tilblivelse taltes der ikke. Det forblev tabu - en holdning, der ofte arvedes i flere generationer, medens rygten dog måske be-

varede i en sidelinje. Når barnet voksede op, knyttede en velhavende familie, måske barnets egen biologiske familie eller venner til denne familie, det ofte til deres stab. Det kunne være som kammerjomfru, lakaj eller huslærer, hvor mulighed fandtes for videre forfremmelse. Birthe Børgesen har præsteret en utrolig, næsten detektivagtig kulegravning af arkiver for at få alt frem om Carsten Petersen samt med rette vist, hvad der ikke omtales på steder, hvor det havde været rimeligt. Hertil kommer, at sønnen, provst H.F. Petersen, i sit vita udelader langt mere end nødvendigt. I begge tilfælde er dette vel sket for ikke at komme til at sige noget, som kunne være galt, eller antyde, hvor tampen brændte. For hvis penge fik Carsten Petersen sin uddannelse i Kiel? Hvorfor omtales Carsten Petersens mor og søskende ikke? Hvorfor ses de aldrig som fadere? Deres navne anvendes heller ikke til opkald. Så hans "fader" og "søskende" skævt til ham? At det i stedet for egen familie ofte er familien Knuth, der optræder, er jo ikke bevis for andet slægtstilhør, men dog, hvad jeg kalder en pilekvist. En anden pilekvist er Carsten Petersens efterkommeres valg af ægtefæller og profession, helt analogt med hvad ovenfor er anført om tegnemesteren og hans efterkommere: ingen vælger handelsvejen.

Hvorfra havde Carsten Petersen sine ambitioner og anlæg for det boglige?

Hvorfor ville Carsten Petersen i hvert fald begravnes som en svane fra Holmens kirke?

En fremtidig antropologisk-morphologisk undersøgelse af slægtsportrætter vil måske yderligere kunne kaste lys over problemet: "Hvem har været den Gordiske K.?"

8. TILFØJELSER OG RETTELSE TIL H.F. ØLLGAARDS BOG: PROVST HERMAN FREDERIK PETERSEN, ... OG TIL BIRTHE BØRGESENS BOG: CARSTEN PETERSEN, KLOKKER VED TRINITATIS KIRKE, ...

Tilføjelser til H.F. Øllgaards Bog: Provst Herman Frederik Petersen, ...

ad. p. 34-35. Carsten Petersens Hus, Købmagergade Nr. 49, Skindergade Nr. 2, Store Kannikestræde Nr. 1, laa inden for det fra 20/10 1728 af Storbrand hærgede Københavnske Omraade. Det har altsaa været et saakaldt ILDEBRANDSHUS af nedenfor beskrevne Type:

"I tre oktoberdøgn fra den 20/10 1728 hærgede en storbrand byen København. Ludvig Holberg, hvis blod, siger han, bliver koldt i ham, når han taler om de bedrøvelige dage, fortæller om brand-katastrofen:

"... I denne bedrøvelige Ildebrand bleve opbrændte vor Frue Kirke, Hellig Geistes Kirke, Trinitatis Kirke, tillige med Aca-
demiets offentlige Biblioteqve, det Astro-
nomiske Taarn tilligemed Tycho Brahes Glo-
bus og Instrumenter, St. Petri Kirke, ...
Regentzen, ..."

Af frygt for en gentagelse af brandkatastrofen forbød man straks opførelsen af bindingsværkshuse. Siden blev det nødvendigt at lempe på denne bestemmelse, ...

Overlandbygmester J.C. Krieger udgav i 1729 en lille publikation med mønstertegninger til tre forskellige borgerhuse af henholdsvis een, to og tre etagers højde. Fælles for dem er den murede gavlkvist. ...

Utallige huse af denne art opførtes i 1730'erne og 1740'erne over hele byen. I dag ses de bedst paa Gråbrødretorv og i Nybrogade. ..."

Se Bente Kjølbye: I Holbergs Fodspor. Politikens Forlag, København 1977.

ad. p. 57. Etatsraad og Etatsraadinde C.N. Petersen, Provst Petersens gode Venner, havde ogsaa Datteren Therese Augusta, 1841-99, som blev gift med den senere Amtmand paa Færøerne L.H. Buchwaldt.

I Sommeren 1892 blev Marie Augusta (Mie) Øllgaard forlovet med Apoteker Olaf Finsen fra Thorshavn. Aaret før havde Søstrene Christine og Mie Øllgaard besøgt Amtmand Buchwaldts i Thorshavn. En tredje Søster Magda Børgesen f. Øllgaard og hendes senere Ægtefælle Botanikeren Frederik Børgesen nød ogsaa godt af Amtmand Buchwaldts Gæstfrihed under deres Besøg i Thorshavn i Sommeren 1895. Se Birthe Børgesens Bog: Grosserer Skjold C.G.E. Børgesen og Dr. phil. Frederik C.E. Børgesens Slægt. Lyngby 1977, p. 147 og p. 150.

ad. p. 75. Provst H.F. Petersen konfirmerede 18/4 1852 sin Datter Sophie J.M. Petersen i Skærup Kirke. I Forbindelse med et Besøg i Smidstrup Kirke maa et Besøg i Skærup Kirke ikke forsømmes. Kirkens sengotiske Fløjaltertavle fra omkring Aar 1500 er meget smuk. De to Kirker ligger i Holmans Herred, Vejle Amt.

Rettelse til Birthe Børgesens Bog: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, ...

ad. p. 27. næstsidste Afsnit: Frederiksholms Kanal 402, læs Holmens Kanal 402.

9. REGISTER.

- H.F. Øllgaards Bog: Provst Herman Frederik Petersen, hans Hustru Augusta Eleonora Grundtvig og deres Slægt. Lyngby 1974. Betegnes i Registret..... I
- Birthe Børgesen: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, Lærer ved Søetatens Underofficersskole. Lyngby 1980. Betegnes i Registret..... II
- Birthe Børgesen: Klokkeren Carsten Petersen og Provst H.F. Petersen. Lyngby 1982. Betegnes i Registret..... III
- Sidetal betegnes med Arabertal.
- Aldewelt, Frederikke Lovise, f. Petersen, Pastorinde (1798)-1864) I 11, 28 II 27, 51, 54 III 27.
- Carstensen, Maria Christina, f. Clausen (-) I 23 II 8-10, 48 III 22, 32.
- Carstensen, Peter, Kniplingshandler (-) I 23, 25 II 8-11, 48 III 20-22, 32.
- Esmann, Joachim Christian, Snedkermester, Brand=Capitain (1753-1815) II 8, 47 III 24.
- Gad, Jørgen, Sognepræst, Konsistorialraad (1799-1879) I 36, 53, 55 III 30.
- Knuth, Eggert Christopher, Geheimekonferensraad, Greve til Knuthenborg og Gyldensteen (1722-1776) II 13 III 22-24.
- Knuth, Frederik, Geheimekonferensraad, Greve til Knuthenborg og Lundegaard (1760-1818) I 26-28 II 12-15, 17, 32, 49 III 10, 24, 34.
- Knuth, Johan Henrik, Geheimeraad, Stiftamtmand, Greve til Knuthenborg og Gyldensteen (1746-1802) II 15 III 23-24.
- Knuth, Juliane Marie, f. von Møsting, Grevinde (1754-1821) I 28 II 15, 17 III 24.

- Langkilde, H.P. Gymnastikin-
spektør (1879-1948)'s Op-
lysn. om Carsten Petersen
I 26, 29 II 12 III 8-10.
- Løvenskiold, Frederikke Juli-
ane Marie, f. Comtesse Knuth
(1755-1804) I 26, 28 III 24.
- Løvenskiold, Michael Herman,
Amtmand, Kammerherre, Ba-
ron (1751-1807) I 26-29
II 18-21, 49 III 10.
- Massmann, Nicolaus Heinrich,
Pastor (1766-1816)'s Søn-
dagsskoler I 31, III 7.
- Møsting, Frederikke Louise
von, Hofdame (1748-1810)
I 36 II 14-15.
- Petersen, Augusta Eleonora,
f. Grundtvig, Provstinde
(1809-1884) I 5, 8-10, 37,
39-45, 47, 49, 53-59, 61,
64-65, 72-83, 85-90 II 49-
50, 52 III 34.
- Petersen, Carsten Peter, Semi-
narist fra Kiel, Overlærer
ved Søetatens Underofficers-
skole, Klokker ved Trinita-
tis Kirke (1766-1846) I 7,
10, 22-38, 43, 59 II 6-12,
14-15, 17-45, 48-49, 51-53
III 6-26, 28-32, 34-35, 37-38.
- Petersen, Dorothea f. Willing
(1770-1853) I 7, 10, 22, 26,
36-38, 44, 64 II 14-15, 17-
18, 22, 45-47, 51-53 III 7,
14, 17-18, 23-24, 29.
- Petersen, Herman Frederik,
Provst (1797-1853) I 5,
7-10, 28, 37, 43-44, 49,
53-59, 61, 63-65, 72, 75-77
II 18-19, 27, 51 III 12, 18-
19, 25-31, 34, 37, 39.
- Petersen, Ludvig, Klokker og
Skolelærer i Holbæk (1800-
1850) I 12, 28, 55 II 15-16,
51 III 23, 32.
- Reiner, Jens Clausen, Knip-
lingshandler (-)
II 10 III 21-22.
- Rigsdalerens Værdi, II 46.
- Willing, Dorothea se Peter-
sen, Dorothea, f. Willing.
- Øllgaard, Hans Frederik, Di-
rektør for Rigshospitalet
(1877-1954) I 5-6, 11, 95
III 12, 32-34.

INDHOLDSFORTEGNELSE.

	Side
1. Carsten Petersens Generalieblad	7
2. Et Eksamensbevis til Carsten Petersen fra Det Kongelige Skolelærerseminarium i Kiel, ca. 1791	8
3. Carsten Petersens Privatskole i Dybensgade, "Petersens Skole", 1799 - ca. 1820	13
4. Sig mig hvem du omgaas?	20
5. Provst H.F. Petersens første Embedsansøgning og hans Vita, 1822	25
6. Endnu et Par Brikker faldt paa Plads	31
7. Underdanigst pro memoria ved Oluf Martensen- Larsen, Psykiater og Slægtsforsker, Hellebo - Hellebæk	35
8. Tilføjelser og Rettelse til H.F. Øllgaards Bog: Provst Herman Frederik Petersen, hans Hustru Augusta Eleonora Grundtvig og deres Slægt, og til Birthe Børgesens Bog: Carsten Petersen, Klokker ved Trinitatis Kirke, Lærer ved Søetatens Under- officersskole	38
9. Register med Henvisninger til ovennævnte to Bøger samt til Birthe Børgesens Bog: Klokkeren Carsten Petersen og Provst H.F. Petersen	40

Brudstykke af Kort over København fra 1807
tilhørende Københavns Stadsarkiv.

